

Tietokone- virusten genealogiaa

Jussi Parikka: Digital Contagions. A Media Archaeology of Computer Worms and Viruses. Turku 2007. 321 s.

■ Jos parikymmentä vuotta sitten olisi kerrottu, että historian alalta on tullut väitöskirja tietokoneviruksista, olisi kertojaa katsottu vähintään kieroon. Ilmeisin syy tiedotteen hämmästelylle olisi tietenkin ollut se, ettei tietokoneviruksilla vielä tuolloin juuri historiaa ollut. Lisäksi mediahistoria, johon tietokoneisiin liittyvä kehityskin kuuluu, teki tuolloin vielä tuloaan varsinaiseksi historian tutkimuksen alueeksi. Tuoretta suuntaus on vieläkin. Tuskinpa tällaista lähihistorian vähemmän traditionaalisille alueille sijoittuvalla tutkimuksella olisi muutenkaan ollut ymmärtäjiä, vaikka ”uudet tarinat” kolkuttelivat tuolloin suomalaistakin historiantutkimuksen ovea. Tai ehkä vihreää valoa olisi näytetty kuitenkin Turun yliopiston kulttuurihistoriassa, josta Jussi Parikkaakin väitteli tietokonevirusten ja -matojen historiasta viime vuonna. Turussa on pitkään paitsi varsin ennakkoluulottomasti käytetty monimuotoisia mediahistoriallisia lähteitä, tehty jo jonkin aikaa tietokoneiden historiaan liittyvää tutkimusta.

Digital Contagions tarkastelee tietokoneviruksia osana tietokoneistumista ennen in-

ternetiä eli 1970-luvulta 1990-luvun alkuun. Siinä ajassa tietokoneet aloittivat nopean evoluutionsa ammattilaisten kömpelöistä möhkäleistä harrastajien ja lopulta tavallisten kuluttajien näppäriksi PC-koneiksi. Samalla periodilla myös tietokoneiden toimintaa vaikeuttavat virukset, joilla oli juurensa jo isojen koneiden ajoissa, alkoivat syntyä ja kehittyä. Tietokoneviruksista tuli julkkiksia 1980-luvun puolivälissä, kun arvostetut kansainväliset lehdet tekivät niistä kansikuvajuttuja.

Parikan tutkimuksessa on kolme teemaa, joissa tietokoneviruksia tarkastellaan: pelon ja turvallisuuden diskurssit, länsimainen medikalisaatio (body) ja keinoelämä (mediaekologia). Metodisesti Parikka nojaa media-arkeologiaan ja Foucaultin genealogia-ideaan. Teoriaansa pohjaavat etenkin Gilles Deleuzeen ja Félix Guattarin kulttuuriteorioihin. Sinänsä on mielenkiintoista, että kirjoittaja joutuu perustelemaan sitä, miksi käyttää ”postmoderneiksi” leimautuneita teorioita. Vaikka postmodernismi on tällä hetkellä epäkuranttia, kuten vaikkapa marxismi-leninismi postmodernismin kukoistuskautena, on mielestäni täysin perusteltua käyttää käyttökelpoisia ”vanhentuneita” teorioita, varsinkin jos ne ponnistavat tutkittavasta ajasta.

Edellä mainittuun nojaten Parikka ilmoittaa johdannossa tavoitteensa ”paikantaa tiedon strategioita historiallisesti ja analysoida perspektiivisten

asetelmien verkossa”. Suomeksi sanottuna – enimmäkseen ranskalaisperäisen filosofisen – tavoitteen voi käsittääkseni yksinkertaistaa kysymykseen historiallisen kontekstin monimutkaisten merkitysten ymmärtämisestä tutkimuskohteen analysoinnissa. Mutta miten Parikka tässä onnistuu?

Tietokonevirusten kohdalla käännekohta oli 1980-luvun puoliväli. Se oli paitsi PC:n ja sen virusten, myös AIDSin ja uusliberalistisen talouspolitiikan leviämisen ”kulta-aikaa”. Tieteiskirjallisuus ja siitä ammentava Hollywood olivat luoneet kuvia itseään monistavista teknologisista saastuttajista jo aiemminkin, mutta useat tärkeät teokset, kuten William Gibsonin scifi-romaani *Neuromancer* (suom. *Neurovelho*), ilmestyivät noihin aikoihin. Samaan aikaan alettiin myös puhua Ulrich Beckin viitoittamana riskiyhteiskunnasta – viimeistään Tshernobylin (1986) jälkeen.

Parikka tuo vakuuttavasti esiin etenkin fiktion ja AIDSin merkitykset tietokonevirusten ekspansiossa. Niille oli tavallaan jo olemassa malli – usein dystopisissa – elokuvissa ja kirjoissa. Lisäksi HIV-viruksella oli selkeä analogiansa (digitaaliteknologioihin: tietokonevirukset olivat tietokoneiden seksitauteja).

Usein melkeinpä kaikki 1980-luvun yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ilmiöt liitetään Thatcherin ja Reaganin talouspolitiikkaan. Yhtymät tietokoneiden kehityksessä ja talouden deregulaatiossa ovat näh-

tävissä, mutta väite, että tämä ”viruskapitalismi” olisi jotain vallankumouksellisen uutta, ei vakuuta loppuun asti. Parikka muun muassa väittää, että ”digitaalikapitalismin kulttuuri” olisi ensimmäinen järjestelmä, jossa olisi todella onnistuttu kääntämään itse aiheutetut onnettomuudet voitoiksi (esim. F-Securen kaltaiset viruksen-torjuntafirmat). Entä esimerkiksi vakuutusbisnes tai tietys-sä mielessä myös sotateollisuus, jotka ovat kuuluneet kapitalismiin sen alusta lähtien? Eikö niissäkin hyödynnetä systeemin itse luotuja katastrofeja? Toisaalta ”katastrofikapitalismi” on paljon laajempi ilmiö, josta esimerkiksi Naomi Kleinin tuore *Tuhokapitalismin nousu* -teos kertoo. Lisäksi olisi kaivanut genealogiaa, joka olisi vastannut kysymykseen, miksi tämän päivän Apple McIntosh -koneissa ei käytännössä ole juuri ollenkaan viruksia, vaan ne ovat vain PC:n ja Microsoftin riesoja. Tämähän juurtuu käsittääkseni juuri parin vuosikymmenen takaisin kapitalistisiin kamppailuihin markkinoista yms.

Digital Contagions on oiva lisä kasvavaan suomalaiseen mediahistorian tutkimukseen. Kerrankin englannin kieli on perusteltua suomalaisessa historian väitöskirjassa. Tietokonevirukset jos mitkä ovat globaaleja tämän päivän verkostoituneessa maailmassa, ja niiden genealogia kiinnostaa taatusti muuallakin kuin Suomessa.

Jukka Kortti